



LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ĮMONIŲ NESĄŽININGŲ VEIKSMŲ DRAUDIMO ĮSTATYMO STEBĖSENOS PAŽYMA

2013 m. vasario 28 d.

Vilnius

Įžanga

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – Konkurencijos taryba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo¹ (toliau taip pat - MPĮNVDĮ, Įstatymas) 4 straipsnio 1 dalimi, vykdo šio įstatymo kontrolę. Vadovaudamasi Įstatymo 14 straipsniu, Konkurencijos taryba atlieka Įstatymo stebėseną ir nuo 2011 metų kiekvienais metais iki kovo 1 dienos teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei metinę šio įstatymo stebėsenos pažymą, kurioje nurodomi priimant šį įstatymą siekti tikslai, priėmus Įstatymą pasiekti tikslai, neigiamos pasekmės (jei tokių buvo) ir, esant būtinybei, – pasiūlymai dėl šio įstatymo tobulinimo arba išvada, kad tokios būtinybės nėra. MPĮNVDĮ stebėsenos pažymos buvo pateiktos 2011 m.² ir 2012 m.³ Vykdomos stebėsenos laikotarpis apima vienerius kalendorinius metus, tai yra 2012 metus.

I. Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymu siekti tikslai

(2) MPĮNVDĮ 1 straipsnis nurodo, kad šiuo įstatymu siekiama riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių (toliau taip pat – didieji prekybos tinklai, mažmeninės prekybos įmonės) rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą. Kaip nurodoma Įstatymo projekto aiškinamajame rašte⁴, dėl nesąžiningo rinkos galios panaudojimo nepagrįstai pablogėja tiekėjų padėtis, o tai mažina šalies bendrą gamybos konkurencingumą. Be to, didelės rinkos galios neturinčios mažmeninės prekybos įmonės, negalėdamos užsitikrinti panašių tiekimo sąlygų, negali konkuruoti ir yra priverstos trauktis iš rinkos. Didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės gali primesti nesąžiningas sąlygas tiekėjams. Siekiant apriboti didžiųjų prekybos tinklų rinkos galios panaudojimą, Įstatymo 3 straipsnyje yra pateiktas baigtinis draudžiamų nesąžiningų veiksmų tiekėjų atžvilgiu sąrašas.

(3) MPĮNVDĮ taikomas mažmenine prekyba Lietuvoje besiverčiančioms didelę rinkos galią turinčioms įmonėms. Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė apibrėžiama kaip ūkio subjektas, besiverčiantis mažmenine prekyba nespecializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas, ir vienas arba kartu su susijusiais ūkio subjektais, besiverčiančiais mažmenine prekyba nespecializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas, atitinkantis parduotuvių skaičiaus ir ploto bei bendrųjų

¹ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=362061&p_query=&p_tr2=2

² http://kt.gov.lt/mp/pazymos/pazyma_2011-03-01.pdf

³ http://kt.gov.lt/mp/pazymos/pazyma_2012-03-05.pdf

⁴ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=352204&p_query=&p_tr2=2

pajamų rodiklius:

a) iš visų Lietuvos Respublikoje valdomų parduotuvių bent 20 parduotuvių yra ne mažesnio kaip 400 m² prekybos ploto, ir

b) bendrosios pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais yra didesnės negu 400 milijonų litų. Jeigu mažmeninės prekybos įmonė yra užsienio valstybės ūkio subjektas, bendrosios pajamos būtų skaičiuojamos kaip pajamų, gautų Lietuvos Respublikoje, suma.

(4) Šiuo metu Lietuvoje mažmeninės prekybos įmonių, turinčių didelę rinkos galią, kriterijus atitinka 4 mažmeninės prekybos įmonės: MAXIMA LT, UAB, UAB „PALINK“, UAB „RIMI LIETUVA“ bei UAB „NORFOS MAŽMENA“.

(5) Pagal MPĮNVDĮ 2 straipsnio 3 dalį tiekėjas yra suprantamas kaip maisto prekių ir gėrimų tiekėjas, t. y. asmuo, pagal didmeninio pirkimo–pardavimo sutartį parduodantis mažmeninės prekybos įmonei maisto prekes ir (ar) gėrimus, skirtus parduoti vartotojui.

(6) Atsižvelgiant į tai, laikytina, kad stebėsenos laikotarpiu Įstatymas reguliavo 4 didžiųjų prekybos tinklų veiksmus maisto prekių ir gėrimų tiekėjų atžvilgiu.

II. Konkurencijos tarybos veiksmai, įgyvendinant Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo kontrolę ir stebėseną

2.1. Konkurencijos tarybos atlikti veiksmai

Įstatymų keitimo iniciatyvos

(7) Konkurencijos taryba iki 2011-03-01⁵ ir iki 2012-03-01⁶ pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei metines MPĮNVDĮ stebėsenos pažymas.

(8) 2011-03-01 pažymoje buvo nurodyta, kad kai kurių didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių sutartyse numatyta, kad prekių kainininke nurodytų prekių didmeninės (bazinės) kainos negali būti didesnės už didmenines (bazines) kainas, tiekėjo taikomas (t.y. taikomas tiek sutarties pasirašymo metu, tiek ir bet kuriuo sutarties galiojimo metu) bet kokiems kitiems prekių pirkėjams. Konkurencijos tarybos nuomone, toks reikalavimas turėtų būti draudžiamas patikslinant MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatą taip, kad mažmeninės prekybos įmonei būtų draudžiama sieti tiekėjo tiekiamų prekių kainas mažmeninės prekybos įmonei su tiekėjo taikomomis kainomis tretiesiems asmenims.

(9) Be to, minėtoje pažymoje buvo konstatuota, kad kai kuriose sutartyse tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų esama nuostatų, kurios numato, jog pirkėjui (mažmeninės prekybos įmonei) suteikiama fiksuota komercinė nuolaida, t.y. pirkėjui sumokama pinigų suma, kuri nesusieta su prekių kiekiu ir kuria galėtų būti išvengiama Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 ir/ar 3 punkte numatytų reikalavimų taikymo. Todėl, Konkurencijos tarybos nuomone, Įstatymo 3 straipsnio 1 dalis turėtų būti papildyta punktu, draudžiančiu nustatyti fiksuotą komercinę nuolaidą pirkėjui, nesusietą su prekių pardavimu, logistika (prekių paskirstymu ir pristatymu), prekių pardavimų skatinimu.

(10) Pateiktos 2011 m. Įstatymo stebėsenos pažymos pagrindu, 2011-09-21 Lietuvos Respublikos Seimo narė Birutė Vėsaitė pateikė MPĮNVDĮ 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą XIP-2608⁷ dėl minėtų Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatų patikslinimo bei įstatymo 3 straipsnio 1 dalies papildymo 11 punktu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė minėtam projektui pritarė 2011-11-23 nutarimu Nr. 1355⁸.

⁵http://kt.gov.lt/mp/pazymos/pazyma_2011-03-01.pdf

⁶http://kt.gov.lt/mp/pazymos/pazyma_2012-03-05.pdf

⁷http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=406719

⁸http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=412499&p_query=&p_tr2=2

(11) 2012-03-01 Įstatymo stebėseną minėtų Įstatymo pakeitimų poreikio nepaneigė⁹. 2012-03-26 Lietuvos Respublikos Seimo narys V. Bacevičius, Seimo narė B. Vėsaitė pateikė MPĮNVDĮ 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą XIP-2608¹⁰.

(12) 2013-03-01 Įstatymo stebėseną minėtų Įstatymo pakeitimų poreikio nepaneigė.

Atlikti tyrimai dėl galimų Įstatymo pažeidimų

(13) Konkurencijos taryba, gautos informacijos per vykdomą stebėseną pagrindu, 2012 m. savo iniciatyva pradėjo ir įvykdė du pirmuosius šio įstatymo pažeidimų tyrimus: dėl UAB „PALINK“¹¹ (toliau – PALINK) veiksmų ir dėl UAB „RIMI LIETUVA“¹² (toliau – RIMI) veiksmų atitikties MPĮNVDĮ 3 straipsnio reikalavimams.

Tyrimas dėl „PALINK“ veiksmų

(14) MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 5 punktą nustato, kad mažmeninės prekybos įmonėms draudžiama atlikti ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančius veiksmus, kuriais mažmeninės prekybos įmonių veiklos rizika perkeliama tiekėjams ar jiems primetami papildomi įsipareigojimai arba kurie varžo tiekėjų galimybes laisvai veikti rinkoje ir kurie išreiškiami kaip reikalavimai tiekėjui užtikrinti, kad mažmeninės prekybos įmonei parduodamų prekių kainos bus mažesnės už kitiems pirkėjams parduodamų tų pačių prekių kainas.

(15) Konkurencijos taryba 2012-06-06 nutarimu konstatavo, kad PALINK pažeidė MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 5 punktą, nes sudarydama sutartis su maisto prekių ir gėrimų tiekėjais dėl reklamos paslaugų teikimo, nustatė, kad analogiškos prekės nebus tiekiamos kitoms mažmeninės prekybos įmonėms tokia pat ar mažesne kaina visu reklaminės akcijos metu.

(16) Pripažinta, kad PALINK draudžiamais veiksmais apribojo ne tik tiekėjų laisvę, tačiau dėl to galėjo nukentėti ir vartotojai, kadangi pasiūlyti vartotojams tokių pat prekių mažesnėmis kainomis kitiems prekybos centrams yra mažiau galimybių. Už nustatytą pažeidimą UAB „PALINK“ skirta 360 000 litų pinigine bauda.

(17) Nutarimas buvo apskūstas Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Teismas patvirtino Konkurencijos tarybos išvadą, tačiau sumažino baudą iki 280 000 Lt. Teismo sprendimas apskūstas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

Tyrimas dėl RIMI veiksmų

(18) Konkurencijos taryba tyrimą dėl galimai nesąžiningų RIMI veiksmų pradėjo turėdama įtarimų, jog RIMI galimai reikalavo iš tam tikrų maisto prekių tiekėjų naudoti konkrečios įmonės pakuotes šių tiekėjų pristatomai produkcijai į RIMI centrinį sandėlį, t.y. pažeidė MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punktą, kuris draudžia didelę rinkos galią turinčiai mažmeninės prekybos įmonei reikalauti iš maisto prekių ir gėrimų tiekėjų įsigyti prekių, paslaugų ar turto iš mažmeninės prekybos įmonės nurodytų trečiųjų asmenų.

(19) Tyrimo metu RIMI, siekdama pašalinti bet kokias abejones dėl taikomų reikalavimų, informavo tiekėjus, jog ji neriboja tiekėjų teisės spręsti, iš kokių įmonių įsigyti RIMI nustatytų standartų pakartotinio naudojimo pakuotes. Tyrimo metu taip pat nebuvo nustatyta konkrečių minėto

⁹ 2012-03-01 MPĮNVDĮ stebėsenos pažyma, 25 p., 27 p., 34 p.

¹⁰ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=420739&p_query=&p_tr2=2

¹¹ Konkurencijos tarybos 2012-06-06 nutarimas 1S-74 „Dėl UAB „PALINK“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio reikalavimams“, http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1377

¹² Konkurencijos tarybos 2013-01-15 nutarimas 1S-5 „Dėl UAB „RIMI LIETUVA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio tyrimo nutraukimo“, http://kt.gov.lt/index.php?show=nut_view&nut_id=1433

ribojimo atvejų. Atsižvelgusi į šias aplinkybes, Konkurencijos tarybą tyrimą nutraukė.¹³

Ūkio subjektų skundai ir apklausa

(20) Pagal Įstatymo 6 straipsnį, dėl Įstatyme išvardintų sąžiningai prekybai prieštaraujančių veiksmų Konkurencijos tarybos reikalauti pradėti tyrimą turi teisę asmenys, kurių interesai yra pažeisti, bei tiekėjų interesams atstovaujanti asociacija. Pažymėtina, kad nei tiekėjai, nei juos atstovaujanti asociacija nuo MPĮNVDĮ įsigaliojimo nepateikė Konkurencijos tarybai nė vieno pagrįsto skundo dėl galimai padaryto Įstatymo pažeidimo.

(21) Konkurencijos taryba, siekdama visapusiškai įvertinti prekybos tinklų ir tiekėjų santykių pasikeitimą 2012 metais, 2012 m. gruodžio mėn. raštu apklausė maisto prekių ir gėrimų tiekėjus bei didžiuosius prekybos tinklus. Konkurencijos taryba pateikė klausimus 82 tiekėjams bei 4 didiesiems prekybos tinklams dėl ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų, įvardintų Įstatyme, nuolaidų taikymo, prekių pardavimų didžiuosiuose prekybos tinkluose ir jų dalies, teigiamų ar neigiamų Įstatymo įgyvendinimo pasekmių, tiekėjų padėties santykiuose su didžiais prekybos tinklais pasikeitimų, o taip pat dėl stebėsenos pažymos rengimo ir vykdomos kiekvienais metais apklausos tikslingumo.

Didmeninio tiekimo sutarčių analizė

(22) Konkurencijos taryba MPĮNVDĮ tikslų kontekste išanalizavo vykdytos maisto prekių ir gėrimų tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių apklausos metu šių subjektų pateiktas didmeninio tiekimo sutartis.

2.2. Atliktų tyrimų, gautų duomenų analizė ir apibendrinimas

2.2.1. Vykdytų tyrimų rezultatai

(23) Remiantis Konkurencijos tarybos atliktais tyrimais, galima teigti, kad praktikoje yra atliekami tam tikri mažmeninės prekybos įmonių veiksmai maisto prekių ir gėrimų tiekėjų atžvilgiu, kurie kelia įtarimų dėl galimo neatitikimo MPĮNVDĮ reikalavimams.

(24) Tačiau, atsižvelgiant į tyrimų rezultatus matyti, kad tik vienu atveju įtarimai dėl tokių veiksmų atitikties MPĮNVDĮ buvo pagrįsti.

(25) Taip pat pažymėtina, kad abu tyrimai buvo pradėti stebėsenos metu gautos informacijos pagrindu, o ne pagal tiekėjų pagrįstus pareiškimus. Jei tiekėjai susidurtų su galimai daromais pažeidimais jų atžvilgiu, būtinas didesnis pačių tiekėjų aktyvumas teikiant pareiškimus tyrimams dėl galimų MPĮNVDĮ pažeidimų atlikti ir pateikiant tai pagrindžiančius įrodymus.

Tiesioginės apklausos rezultatai

(26) Atsižvelgusi į ankstesnių metų praktiką Konkurencijos taryba, vykdydama MPĮNVDĮ įgyvendinimo kontrolę, pateikė klausimus 82 maisto prekes ir gėrimus tiekiančioms įmonėms bei minėtiems 4 didiesiems prekybos tinklams.

Dėl tiekėjų padėties

(27) Iš 82 apklaustų tiekėjų į Konkurencijos tarybos paklausimą atsakė 75 ūkio subjektai, iš kurių 1 nurodė, kad su prekybos tinklais sutarčių nėra pasirašęs, kadangi turi bankrutuojančios įmonės statusą. Vienas ūkio subjektas nurodė, kad pradėjo bendradarbiauti su prekybos tinklais tik po MPĮNVDĮ įsigaliojimo.

(28) Maisto prekes ir gėrimus tiekiančios įmonės Konkurencijos tarybai pateiktuose

¹³ Tyrimo išvados dėl RIMI veiksmų buvo parengtos 2012 m. ir pateiktos tyrimo šalims, siekiant gauti jų paaiškinimus dėl tyrimo išvadų, tuo tarpu Konkurencijos tarybos nutarimas buvo priimtas 2013-01-15.

atsakymuose nurodė, kad iki MPĮNVDĮ įsigaliojimo 2010-04-01 kai kurios didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės taikė veiksmus, kurie tapo draudžiamais įsigaliojus MPĮNVDĮ.

(29) Iš atsakymus pateikusių respondentų nebuvo gauta pagrįstų duomenų, kad po Įstatymo įsigaliojimo jų atžvilgiu yra taikomi MPĮNVDĮ 3 straipsnyje numatyti sąžiningai prekybai prieštaraujantys veiksmai. Dauguma respondentų nurodė, kad su mažmeninės prekybos įmonėmis yra aptariamasi prekių pirkimo-pardavimo, tiekimo ir rinkodaros sąlygos kiekvienais metais, todėl dažniausiai sutartys yra iš naujo pasirašomos kiekvienais metais arba papildomos atitinkamais atskirais susitarimais.

(30) Tiekėjų taip pat buvo prašoma pateikti savo nuomonę dėl jų padėties. Apibendrinti duomenys dėl tiekėjų padėties, įgyvendinus MPĮNVDĮ, pateikiami 1 lentelėje.

Apibendrinti tiekėjų atsakymai dėl MPĮNVDĮ
įgyvendinimo

1 lentelė

Bendras apklaustų tiekėjų skaičius	Atsakiusių tiekėjų skaičius	Pateikti atsakymai dėl tiekėjų padėties po MPĮNVDĮ įgyvendinimo					
		Nepasikeitė	Pagerėjo	Stabili	Negali įvertinti	Pablogėjo	Nepateikė nuomos
82	75	40	16	2	3	0	14

(31) Į Konkurencijos tarybos teiktus paklausimus iš 82 apklaustų tiekėjų atsakė 75, tai yra apie 92 proc. bendro apklaustųjų skaičiaus. Apie padėties pokyčius nurodė daugiau nei 4/5 Konkurencijos tarybai atsakymus pateikusių tiekėjų (61 iš 75, tai sudaro 81 proc. atsakymus teikusių respondentų, apie 74 proc. bendro apklaustų tiekėjų skaičiaus).

Dėl pokyčių nebuvimo

(32) Daugiau nei pusė į klausimą atsakiusių respondentų (40 iš 61, tai yra 66 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl padėties pokyčių, 53 proc. visų atsakiusių respondentų ir apie 49 proc. visų apklaustų tiekėjų skaičiaus) nurodė, kad tiekėjų padėtis dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo nepasikeitė, kadangi taikomų nuolaidų lygis mažmeninės prekybos įmonėms nemažėja. Dauguma iš pasisakiusių tiekėjų dėl to, kad jų padėtis nepasikeitė, nurodė, kad bendras nuolaidų lygis nors ir nežymiai, bet padidėjo apie 1-2 proc. Dauguma tiekėjų nurodė, kad šį padidėjimą lėmė rinkodaros ir logistikos paslaugų mokėjimai, bendras apyvartos nuolaidų dydis, tačiau akcentavo, kad esamų nuolaidų struktūra ir pobūdis nepasikeitė.

Dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo naudos

(33) Apibūdindami savo padėties pasikeitimą santykiuose su didžiais prekybos tinklais apie trečdalis tiekėjų nurodė, kad nors esama padėtis nepasikeitė, tačiau apskritai vertinant situaciją, padėtis santykiuose pagerėjo derantis dėl naujų sutarčių pasirašymo sąlygų, kadangi, jų nuomone, vykdoma stebėseną apribojo tinklų galimybes įvesti nuolaidas ir (ar) mokėjimus naujais pavadinimais sutartyse.

(34) Atsakymuose 16 respondentų (tai yra 26 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl padėties, 21 proc. iš visų atsakiusių ir apie 20 proc. iš visų apklaustų tiekėjų skaičiaus) nurodė, kad jų, kaip tiekėjų, padėtis, įgyvendinus MPĮNVDĮ, pagerėjo, nes didieji prekybos tinklai sudarydami pirkimo-pardavimo sutartis atsisakė reikalavimų mokėti už naujų parduotuvių atidarymą ir kitų papildomų mokėjimų, derybose dėl naujų sutarčių sudarymo lanksčiau derina taikomą nuolaidų sistemą, sutartyse atsisako abejonių dėl atitikties Įstatymui keliančių reikalavimų ir mokėjimų.

(35) Dauguma respondentų nurodė, kad dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo papildomų pajamų ar naudos negavo. Tačiau dalis jų pažymėjo, kad tokia nauda sunkiai apskaičiuojama, bet bendra nauda

pasireiškia tuo, kad tiekėjai santykiuose su mažmeninės prekybos įmonėmis įgavo tvirtesnes pozicijas.

(36) Vienas respondentas nurodė, kad dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo, vykdomos stebėsenos galėjo išsilaikyti rinkoje ir nepasitraukti iš didžiųjų tinklų, be to tiesiogiai gavo pajamų, kurias galėjo skirti investicijoms į naujų produktų kūrimą; kitas respondentas nurodė, kad galėjo gautas papildomas pajamas skirti parduodamų prekių kainai sumažinti, dėl ko sumažėjo galutinė kaina vartotojams.

Dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo žalos

(37) Atsakymuose nė vienas respondentas nenurodė, kad jo, kaip tiekėjo, padėtis dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo ir (ar) vykdomos stebėsenos pablogėjo.

Dėl stebėsenos pažymos teikimo periodiškumo, veiksmingumo

(38) 2012-03-01 pažymoje Konkurencijos taryba pažymėjo, kad yra svarstyti, ar įmonėms ir Konkurencijos tarybai tenkanti stebėsenos vykdymo administracinė našta yra pateisinama kasmetinės MPĮNVDĮ stebėsenos teikiama nauda. Todėl atliekant šią stebėseną, tiekėjų buvo prašoma pateikti savo nuomonę dėl Konkurencijos tarybos atliekamos kasmetinės MPĮNVDĮ stebėsenos pažymos teikimo Lietuvos Respublikos Vyriausybei funkcijos tikslingumo, priimtų sprendimų ir vykdomos stebėsenos įtakos tiekėjų padėčiai, vykdomos MPĮNVDĮ stebėsenos pažymos teikimo funkcijos periodiškumo ir vykdomos Konkurencijos tarybos apklausos MPĮNVDĮ įgyvendinimo įvertinimo tikslais laikotarpiu.

(39) Apibendrinti tiekėjų atsakymai dėl kasmetinės Konkurencijos tarybos MPĮNVDĮ įgyvendinimo stebėsenos pažymos teikimo funkcijos pateikiami 2 lentelėje.

Apibendrinti tiekėjų atsakymai dėl stebėsenos 2 lentelė

Pateikti atsakymai dėl MPĮNVDĮ stebėsenos			
Reikalinga kasmetinė stebėseną	Reikalinga stebėseną kas 2 ir daugiau metų	Negali įvertinti	Nepateikė nuomonės
25	21	2	27

(40) Atsakymus dėl Konkurencijos tarybos atliekamos kasmetinės stebėsenos pažymos teikimo funkcijos pateikė 48 respondentai, tai yra 64 proc. atsakiusių tiekėjų ir apie 58,5 proc. visų apklaustų tiekėjų.

(41) Atsakymuose 25 respondentai (tai yra apie 52 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl kasmetinės stebėsenos pažymos teikimo funkcijos tikslingumo, apie 41 proc. iš respondentų, atsakiusių dėl tiekėjo padėties pokyčių, apie 33 proc. iš visų atsakiusių respondentų ir apie 30,5 proc. iš visų apklaustų tiekėjų) nurodė, kad vykdoma kasmetinė stebėsenos pažymos teikimo funkcija yra tikslinga. Kai kurie iš jų pažymėjo, kad stebėsenos pažymoje išdėstytos išvados ir siūlymai yra svarbūs, į juos atsižvelgiama derantis ir sudarant naujas prekių pirkimo-pardavimo sutartis, vykdoma kasmetinė tiekėjų apklausa ir stebėsenos pažymoje išdėstytos išvados ir pasiūlymai yra gerai įgyvendinama kontrolės, kaip mažmeninės prekybos įmonės laikosi įstatymo nuostatų, priemonė. Be to, ši priemonė pasižymi preveciniu poveikiu, kadangi drausmina didžiųjų prekybos tinklų elgesį santykiuose su tiekėjais, ir sudarant sutartis mažmeninės prekybos įmonės lanksčiau reaguoja ir atsisako abejonių dėl atitikties MPĮNVDĮ nuostatoms keliančių reikalavimų. Kai kurie tiekėjai, nors ir nurodė, kad jų kaip tiekėjų padėtis nepasikeitė santykiuose su mažmeninės prekybos įmonėmis, tačiau akcentavo, kad jaučiama teigiama vykdomos stebėsenos įtaka, Konkurencijos tarybos vykdytų tyrimų ir priimtų sprendimų bendras teigiamas poveikis.

(42) Atsakymuose 21 respondentas (tai yra apie 44 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl kasmetinės stebėsenos pažymos teikimo funkcijos tikslingumo, apie 34 proc. iš respondentų, atsakiusių dėl tiekėjo padėties pokyčių, apie 28 proc. iš visų atsakiusių respondentų ir apie 25,6 proc. iš visų apklaustų tiekėjų) nurodė, kad įstatymo stebėsenos pažymos teikimo funkciją reikėtų vykdyti rečiau, tai yra kas 2 metai. Keli respondentai nurodė, kad pažymą reikėtų teikti kas 3 ar net kas 5 metus. Tokią savo

nuomonę dėl stebėsenos pažymos teikimo periodiškumo tiekėjai motyvavo tuo, kad standartinės prekių pirkimo-pardavimo sutarčių nuostatos nėra keičiamos kiekvienais metais, be to, sumažėtų administracinė našta ruošiant ir teikiant atsakymus Konkurencijos tarybai.

(43) Atsakymuose 2 respondentai (tai yra apie 4 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl kasmetinės stebėsenos tikslingumo, apie 3,3 proc. iš respondentų atsakiusių dėl tiekėjo padėties pokyčių, apie 2,7 proc. iš visų atsakiusių respondentų ir apie 2 proc. iš visų apklaustų tiekėjų) nurodė, kad negali įvertinti, koks vykdomos stebėsenos pažymos teikimo dažnumas turėtų būti.

(44) Atsakymuose 26 respondentai (tai yra apie 35 proc. iš visų atsakiusių respondentų ir apie 32 proc. iš visų apklaustų tiekėjų) nepateikė nuomonės dėl vykdomos stebėsenos dažnumo.

(45) Dėl vykdomos kasmetinės MPĮNVDĮ įgyvendinimo stebėsenos dažnumo taip pat buvo apklaustos 4 mažmeninės prekybos įmonės. Atsakymuose 2 mažmeninės prekybos įmonės nurodė, kad kasmet vykdoma MPĮNVDĮ stebėseną neabejotinai reiškia papildomą administracinę naštą, kuri, atsižvelgiant į Konkurencijos tarybos reikalaujamos informacijos apimtį ir periodiškumą, nėra proporcinga ir adekvati MPĮNVDĮ stebėsenos tikslams, nurodytiems MPĮNVDĮ 14 straipsnyje. Atsižvelgiant į tai, šios mažmeninės prekybos įmonės siūlo MPĮNVDĮ įgyvendinimo pažymos teikimo funkciją vykdyti kas trejus metus. Be to, 2 mažmeninės prekybos įmonės pažymėjo, kad pagrindinės standartinės sutarčių nuostatos nėra keičiamos kasmet, todėl jų analizė kiekvienais metais taip pat nėra tikslinga.

(46) Taigi, iš pateiktų duomenų galima teigti, kad kasmetinė stebėsenos pažyma, kai kurių tiekėjų nuomone, gali būti perteklinė. Vis dėlto, nemaža dalis tiekėjų nurodė ir tokios kasmetinės stebėsenos pažymos naudą. Atsižvelgiant į tai, bei į tai, kad trečdalis apklaustų tiekėjų apskritai nepateikė nuomonės, šiuo metu dar negalima daryti išvadų dėl stebėsenos tobulinimo būtinybės.

Dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo tobulinimo

(47) Nemaža dalis respondentų nurodė, kad vykdomai stebėsenai stiprinti didesnę dėmesį reikėtų skirti prekių pirkimo-pardavimo sutarčių analizei, tyrimų dėl galimų Įstatymo pažeidimo skaičiaus didinimui. Dalis tiekėjų pasisakė dėl stebėsenos funkcijų praplėtimo, tokių kaip mažmeninių prekybos įmonių taikomų nuolaidų viršutinės leistinos ribos nustatymo ir nustatytos ribos kontrolės.

(48) Dėl stebėsenos vykdomo tobulinimo pasisakė ir mažmeninės prekybos įmonės. Dalis jų pasisakė dėl didesnio dėmesio skyrimo vykdomai tiekėjų apklausai, viena įmonė atkreipė dėmesį į tai, kad pagrindinis šio įstatymo trūkumas yra tai, jog jis taikomas neatsižvelgiant į pačių tiekėjų rinkos galią. Kitaip tariant, šiai dienai MPĮNVDĮ „saugo“ ir tuos tiekėjus, kurių padėtis tiekimo rinkoje gali būti arti dominuojančios padėties arba kurie veikia oligopolinėse tiekimo rinkose. Tokiais atvejais, kai kurių mažmeninės prekybos įmonių nuomone, jų galimybės derėtis ir atsverti tokių tiekėjų rinkos galią yra ribojamos.

2.2.2. Didmeninio prekių tiekimo sutarčių analizė

(49) Konkurencijos taryba tiekėjų taip pat prašė pateikti sutartis, sudarytas tarp jų ir didžiųjų prekybos tinklų.

(50) Analizuojant sudarytas sutartis, nustatyta, kad tos mažmeninės prekybos įmonės, kurių standartinių sutarčių nuostatos kėlė abejonių dėl jų atitikties MPĮNVDĮ ar buvo Konkurencijos tarybos nutarimu pripažintos kaip pažeidžiančios Įstatymo reikalavimus, pakeitė standartinės sutartis.

III. Priėmus Įstatymą pasiekti tikslai

(51) Kaip nurodo MPĮNVDĮ 1 straipsnis, Įstatymo tikslas yra riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą.

(52) Konkurencijos taryba, remdamasi vykdytų apklausų duomenimis ir analizuotų sutarčių nuostatomis, o taip pat aukščiau pateiktais tiekėjų atsakymais, gali teigti, kad bent jau kai kurių tiekėjų

padėtis galimai pagerėjo: tiekėjai santykiuose su mažmeninės prekybos įmonėmis įgavo tvirtesnes pozicijas, derybose dėl naujų sutarčių sudarymo lanksčiau derina taikomą nuolaidų sistemą, sutartyse atsisako abejonių dėl atitikties Įstatymui keliančių reikalavimų ir mokėjimų ir pan. Manytina, kad Įstatymas ir jo įgyvendinimo stebėseną iš esmės prisideda prie tiekėjų padėties gerinimo, mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimo ribojimo bei prie tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyros siekimo.

(53) MPĮNVDI projekto aiškinamajame rašte¹⁴ buvo teigiama, kad dėl palankesnių verslo sąlygų tiekėjai galėtų daugiau lėšų skirti investicijoms, naujų produktų kūrimui ir inovacijoms, taip pat būtų sudarytos galimybės didinti bendrą šalies perdirbamosios pramonės konkurencingumą. Kaip minėta, keli respondentai, be kita ko, nurodė, kad dėl MPĮNVDI įgyvendinimo, vykdomos stebėsenos tiesiogiai gavo pajamų, kurias galėjo skirti investicijoms į naujų produktų kūrimą, kitu atveju – gautas papildomas pajamas skirti parduodamų prekių kainai sumažinti, dėl ko sumažėjo galutinė kaina vartotojams.

IV. Neigiamos Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo įgyvendinimo pasekmės

(54) Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra nurodytos tokios galimos neigiamos įstatymo įgyvendinimo pasekmės:

a) didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, siekdamos mažinti savo išlaidas prekių reklamai bei pardavimų skatinimui, gali mažinti tiekėjų skaičių ir sudaryti prekių tiekimo sutartis tik su stambiais, vartotojui jau gerai žinomais tiekėjais, o tai gali sukurti palankias sąlygas nepagrįstai dominuoti rinkoje didiesiems tiekėjams, taip pat gali sumažėti parduodamų prekių asortimentas bei padidėti importuotų prekių lyginamasis svoris;

b) galimas nežymus kainų augimas.

(55) Tiekėjai bei didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės nenurodė, kad dėl MPĮNVDI įsigaliojimo buvo nutraukta didmeninio tiekimo sutartis bent su vienu tiekėju. Įmonių teigimu, didmeninio prekių tiekimo sutartys nutrauktos ar nepratęstos buvo dėl kitų priežasčių, kurios nesusijusios su Įstatymo įsigaliojimu.

(56) Remiantis duomenimis, negalima teigti, kad kurių nors produktų kainos didėjo dėl MPĮNVDI įgyvendinimo. Tiekėjai bei mažmeninės prekybos įmonės atsakymuose į Konkurencijos tarybos paklausimus nurodė, kad dėl MPĮNVDI įgyvendinimo nepatyrė jokių nuostolių, kurie galėtų didinti tiekiamų produktų kainas. Tačiau neatmestina prielaida, kad padidėjusios sąnaudos papildomų sutarčių sudarymui ir administravimui bei papildomi administracinės naštos kaštai (pvz., duomenų teikimas Konkurencijos tarybai) galėjo didinti veiklos sąnaudas, kurios paprastai daro įtaką ir prekės kainai vartotojams.

(57) Kaip minėta aukščiau, nė vienas respondentas šiais metais nenurodė, kad jo, kaip tiekėjo, padėtis dėl MPĮNVDI įgyvendinimo ir (ar) vykdomos stebėsenos pablogėjo (palyginimui, 2012 m. apklausoje dalyvavę 2 respondentai buvo nurodę, kad jų padėtis pablogėjo)¹⁵.

(58) Taip pat pažymėtina, jog, kaip Konkurencijos taryba nurodė 2012-03-01 pažymoje, praktika rodo, kad Konkurencijos tarybos galimybes atlikti Įstatymo stebėseną ir tinkamai įgyvendinti stebėsenai keliamus reikalavimus savaime riboja Įstatymo reguliuojamų santykių ypatumai¹⁶. Nors dalis tiekėjų nurodė, kad vykdomai stebėsenai stiprinti didesnę dėmesį reikėtų skirti prekių pirkimo-pardavimo sutarčių analizei ir tyrimų dėl galimų Įstatymo pažeidimo skaičiaus didinimui, tačiau pažymėtina, kad dėl aukščiau minėtų Įstatymo reguliuojamų santykių ypatumų stebėsenai sustiprinti itin reikia, kad tiekėjai aktyviai praneštų Konkurencijos tarybai apie galimus pažeidimus ir pateiktų

¹⁴ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=352204&p_query=&p_tr2=2

¹⁵ Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad praeitais metais buvo apklausta daugiau ūkio subjektų.

¹⁶ 2012-03-01 pažyma, 40 p.

visus turimus įrodymus bei paaiškinimus. Tokią padėtį apsunkina ir tai, kad, pasak kai kurių tiekėjų, mažmeninės prekybos įmonės derybas vykdo tik žodžiu, vengia rašytinės bendravimo formos, kad liktų kuo mažiau įrodymų dėl galimo piktnaudžiavimo derybine galia.

(59) Kita vertus, taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad ilguoju laikotarpiu gali kilti grėsmė neproporcingai sureguliuoti santykius tarp tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių. Pažymėtina, kad tarp tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių yra susiklostę sutartiniai ūkio subjektų santykiai. Iš esmės sutarties šalys nėra pavaldžios viena kitai, jos savo nuožiūra nustato savo teises ir pareigas. Reikėtų vengti tokius santykius sureguliuoti per daug detalai ir griežtai, todėl kai kurių ūkio subjektų pasiūlymai dėl nuolaidų reguliavimo turėtų būti vertintini kritiškai. Be to, kaip nurodė kai kurios mažmeninės prekybos įmonės, kai kurie tiekėjai gali turėti ir stiprias derybines pozicijas. Todėl Įstatymu siekiant ginti tiekėjų interesus, reikėtų atsižvelgti į tai, kad Įstatymu siekiama užtikrinti tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą.

V. Išvados ir pasiūlymai

(60) Įstatymo stebėsenos laikotarpiu (2012 metais) Konkurencijos tarybos iniciatyva buvo atlikti du tyrimai dėl galimai padarytų ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų, kuriuos draudžia MPĮNVDĮ, vienu atveju buvo nustatytas pažeidimas¹⁷.

(61) Konkurencijos taryba negauna pagrįstų skundų dėl MPĮNVDĮ pažeidimų, todėl darytina išvada, kad arba nėra daug MPĮNVDĮ pažeidimų, arba trūksta tiekėjų aktyvumo ginant savo teises skundais.

(62) Įstatymas ir vykdoma jo įgyvendinimo stebėseną prisideda prie tiekėjų padėties gerinimo, mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimo ribojimo bei prie tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyros siekimo.

(63) Reikėtų atsižvelgti į MPĮNVDĮ reguliuojamų santykių ypatumus ir vengti šiuos santykius sureguliuoti per daug detalai ir griežtai.

(64) Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad per vykdytos stebėsenos laikotarpį (2012 m.) nenustatyta naujų aplinkybių dėl Įstatymo tobulinimo būtinybės.

Tarybos narys, pirmininko pavaduotojas,
pavaduojantis pirmininką

Elonas Šatas

¹⁷ Konkurencijos tarybos 2012-06-06 nutarimas 1S-74 „Dėl UAB „PALINK“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio reikalavimams“.